

Fremmer pornografi voldsunderstøttende holdninger og seksuell aggresjon mot kvinner?

Jim Aage Nøttestad , Svein Øverland og Gert Martin Hald

Fremmer pornografi voldsunderstøttende holdninger og seksuell aggresjon mot kvinner?

En gjennomgang av forskning tyder på at pornografi kan øke risiko for voldsunderstøttende holdninger og seksuell aggresjon for en liten gruppe menn.

Pornografiforbruket i Norge og verden for øvrig er stort. I Norge har 90 % av befolkningen mellom 15 og 91 år sett pornografi. 76 % har sett i et pornografisk blad; 67 % har sett pornografisk film, og 24 % har sett pornografi på Internett (Træen, Spitznogle & Beverfjord, 2004).

Porno har negativ virkning på menn som i forveien er i relativt høy risiko for å vise seksuell aggressiv atferd, eller som har holdninger som understøtter en slik aggresjon

Synet på pornografiens effekt på brukerne er varierende i forskningslitteraturen. Kontulu (2008), Rolnes (2003) og Synnevåg (2002) hevder at pornografi har en vesentlig funksjon som folkeopplysning om seksualitet; Abramson & Pinkerton (1995), Fisher & Greiner (1994), Kaplan (1984) og Wilson (1978) at pornografi enten er ufarlig underholdning som tilhører den seksuelle sfære og/eller nyttig kommunikasjon om seksualitet som kan ses som et verktøy til hjelp ved seksuelle problemer som skyld, skam og hemninger; Carter et al. (1987) og Langevin et al. (1988) at pornografi kan fungere som et substitutt for reelle overgrep; Paul (2005) og Weaver (1992) at pornografi kan skape seksuell avhengighet, problematiske holdninger, myter om sex og ødelegge ekteskap; Kingston et al. (2009), Malamuth, Addison & Koss (2000), Malamuth, Hald & Koss (2010), og Seto & Barbaree (2001) at pornografi ikke er noe problem for folk flest, men kan være en sentral faktor i seksuell voldelig og overgrepsbetont atferd hos en liten gruppe menn som allerede har høy risiko for dette. I denne fagbulletengen vil vi gjennomgå forskningslitteraturen og undersøke sammenhengen mellom pornografi og overgrepsunderstøttende holdninger og seksuell aggresjon fra menn mot kvinner.

Metode

Et litteratursøk etter relevant empirisk litteratur ble foretatt i juni 2010 i databasene MEDLINE, PsycINFO og PubMed. Søkeordene som ble benyttet, var «pornography» og «erotica» i kombinasjon med «attitudes» og «violence», «assault», «rape» eller «aggression». Dette medførte over 1500 søkeresultater. Resultatene ble deretter vurdert etter følgende tre kriterier: (1) Studien inkluderte empirisk materiale, (2) Studien inkluderte et mål for overgrepsunderstøttende holdninger og/eller seksuell aggresjon fra menn mot kvinner, (3) Studien benyttet ikke-kriminelle populasjoner. Etter

denne bearbejdingen var fremdeles den empiriske litteraturen omfattende, men det ble også tydelig at de samme studiene gjennom årene flere ganger hadde blitt systematisert i en rekke metastudier og systematiske reviews. Den videre gjennomgangen av litteraturen tok derfor utgangspunkt i disse, og enkeltstudier ble undersøkt i detalj bare dersom de var direkte relevante for problemstillingen.

Litteraturgjennomgang

Kvantitativ forskning på effekt kan grovt deles i to hovedkategorier: (1) tidsseriestudier, (2) eksperimentelle og ikke-eksperimentelle studier. De beskrives kort under.

Tidsseriestudier. I tidsseriestudiene har man sett på sammenhengen mellom tilgjengeligheten av pornografi og forekomsten av seksuelle overgrep registrert i offisielle registre. Generelt finnes ingen, eller til og med en negativ, sammenheng, mellom tilgjengeligheten til pornografi og seksuelle overgrep. For eksempel, fant Kutchinsky (1973) en negativ sammenheng mellom tilgjengeligheten til pornografi og seksuelle overgrep i Danmark, Sverige og Vest-Tyskland. Diamond og Uchiyama (1999) rapporterte om lignende funn fra Japan. I Canada fant McKay og Dolff (1985) ingen systematisk sammenheng mellom større tilgjengelighet til pornografi og seksuell kriminell adferd. Derimot rapporterte Kutchinsky (1991) om en positiv sammenheng mellom stadig større tilgjengelighet til pornografi og voldtektsrater i USA. På grunnlag av en systematisk review av feltet konkluderer Bauserman (1996): «Rape rates are not consistently associated with pornography circulation, and the relationships found are ambiguous» (s. 405). Denne konklusjonen er i overenstemmelse med Diamond (2009), som på bakgrunn av et review av tidsseriestudier i forskjellige land konkluderer med at det ikke finnes belegg for å hevde at det er en sammenheng mellom større tilgjengelighet til pornografi og seksualforbrytelser.

Utover at resultatene fra tidsskriftsstudiene er inkonsistente og beheftet med vesentlige metodologiske problemer (Court, 1976; Malamuth & Petipitian, 2007), er undersøkelsene også korrelasjonsstudier og kan dermed ikke avklare årsak-virkning-forhold (Murrin & Laws, 1990).

Eksperimentelle og ikke-eksperimentelle studier. De eksperimentelle studiene omfatter som oftest et laboratorieeksperiment med randomisert design og minst to forsøksgrupper. I laboratoriet eksponeres en forsøksgruppe for pornografi, mens en kontrollgruppe eksponeres for ikke-pornografisk (kontroll)materiale. Etterpå blir de to gruppene målt og sammenlignet i forhold til et effektmål, f.eks. seksuell aggresjon eller holdninger som understøtter dette. De ikke-eksperimentelle studiene omfatter

oftest spørreskjemaundersøkelser av sammenhengen mellom det faktiske pornografiforbruket og et effektmål, f.eks. seksuell aggresjon eller holdninger, som understøtter dette. I forhold til både eksperimentelle og ikke-eksperimentelle studier er det foretatt flere meta-analyser og systematiske reviews som oppsummerer forskningen. Disse oppsummeringene viser sammenstemmende en liten, men konsistent positiv sammenheng mellom eksponering for pornografi og voldsunderstøttende holdninger og adferd mot kvinner. Samtidig viser disse studiene (1) at denne sammenhengen kun ser ut til å gjelde for menn som allerede er i høy risiko for å ha voldsunderstøttende holdninger overfor eller adferd rettet mot kvinner, og (2) at denne sammenhengen er vesentlig større for voldelig pornografi enn for ikke-voldelig pornografi (Allen, D'Alessio & Emmer-Sommer, 2000; Allen, D'Alessio & Brezgel, 1995; Bauserman, 1996; Hald, Malamuth & Yuen, 2010; Hald, 2007; Kingston et al., 2009; Linz & Malamuth, 1993; Linz, Malamuth & Beckett, 1992; Oddone-Paolucci, Genius & Violato, 2000; Seto & Barbaree, 2001).

Dette indikerer tilstedeværelsen av modererende faktorer og at effekten av pornografi på f.eks. seksuell aggresjon eller holdninger som understøtter dette, ikke er den samme for alle, men avhenger av individuelle og/eller situasjonelle faktorer. Det kan eksempelvis være intelligens, oppvekst og personlighet (Barak et al., 1999; Bogaert, Woodard & Hafer, 1999; Bogaert, 2001; Hald, 2007, under utgivelse; Malamuth et al., 2000; Vega & Malamuth, 2007).

Diskusjon

Vår oppfatning er at det på det nåværende tidspunkt finnes forskningsmessig indikasjon på at pornografi kan øke risiko for overgrepssunderstøttende holdninger og seksuell aggresjon for noen menn, men at pornografi ikke i seg selv skaper slik holdninger eller slik adferd. Dette synet er konsistent med «The Confluence Model of Sexual Aggression» (Vega & Malamuth, 2007). Her operasjonaliseres pornografi som en av flere viktige risikofaktorer som til sammen har vist seg å ha god prediktiv verdi og være praktisk anvendelig for å lokalisere menn som er i relativt høy risiko for å begå seksuelle overgrep, og for hvem pornografien øker risikoen ytterligere. Disse «høyrisiko»-menn er blant annet kjennetegnet ved en såkalt «fiendtlig maskulinitet» og en «upersonlig/distansert seksualitet». Den fiendtlige maskuliniteten dekker over en usikker, defensiv, hypersensitiv og fiendtlig-mistroisk orientering, spesielt overfor kvinner. Seksuell tilfredsstillelse oppnås gjennom kontroll og dominans av kvinner. Den upersonlige/distanserte seksualiteten dekker

over en promiskuøs, tilknytningsløs «lek–spill»-orientering i forhold til seksuelle relasjoner (se også Malamuth, Addison & Koss, 2000). I den forbindelse har Vega og Malamuth (2007) utviklet et klassifikasjonstre for identifisering av menn i høy risiko for seksuell aggresjon og hvor bruk av pornografi kan være problematisk. Dette er etter vår mening et eksempel på hvordan forskning og klinikk kan møtes på en fruktbar måte.

Avslutningsvis er det verdt å nevne at det i forskning omkring seksuell aggresjon stort sett har vist seg at risikofaktorene kun har en begrenset sammenheng med den avhengige variabelen som blir undersøkt. Det er imidlertid den interaktive kombinasjonen eller sammentreffet («the confluence») av disse faktorene som har vist seg å ha sterk prediktiv verdi og derved sosial og praktisk relevans (f.eks. Malamuth, 1986; Malamuth et al., 1995, 2000; Vega & Malamuth, 2007). Slik også med pornografi.

Konklusjon

Forskningen dokumenterer at det er en sammenheng mellom pornografi og seksuell aggressiv atferd eller holdninger som understøtter denne aggresjonen, men at dette kun gjelder for en liten gruppe menn som i forveien er i relativt høy risiko for å vise seksuell aggressiv atferd, eller som har holdninger som understøtter en slik aggresjon. For disse mennene kan pornografi best forstås som en katalysator, mens den for andre menn ikke ser ut til å ha en slik effekt. Vi oppfordrer behandlere til å være oppmerksomme på dette og tilegne seg kunnskap om feltet slik at de kan tematisere problemstillingen med pasientene sine når det synes indisert. 1

Referanser

- Abramson, P. R., Pinkerton, S. D. (1995). *With Pleasure: Thoughts on the Nature of Human Sexuality*. New York: Oxford University Press.
- Allen, M., d'Alessio, D. & Brezgel, K. (1995). A meta-analysis summarizing the effects of pornography II: Aggression after exposure. *Human Communication Research*, 22, 258–253.
- Allen, M., d'Alessio, D. & Emmer-Sommer, T., M. (2000). Reactions of criminal sexual offenders to pornography: A meta-analytic summary. I M. Roloff (red.), *Communication yearbook*, 22 (s.139–169). Thousand Oaks, California: Sage.
- Barak, A., Fisher, W. A., Belfry, S. & Lashambe, D. R. (1999). Sex, guys, and cyberspace: Effects of Internet pornography and individual differences on men's attitudes toward Women. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 11, 63–91.

- Bauserman, R. (1996). Sexual aggression and pornography: A review of correlational research. *Basic and Applied Social Psychology*, 18, 405–427.
- Bogaert, A. F. (2001). Personality, individual differences, and preferences for the sexual media. *Archives of Sexual behaviour*, 30, 29–53.
- Bogaert, A. F., Woodard, U. & Hafer, C. L. (1999). Intelligence as a moderator of antisocial pornography effects. *Journal of Sex Research*, 36, 125–140.
- Carter, D.L., Prentky, R.A., Knight, R.A., Vanderveer, P. & Boucher, R. (1987). Use of pornography in the criminal and developmental histories of sexual offenders. *Journal of Interpersonal Violence*, 2, 196–211.
- Court, J., H. (1976). Pornography and sex-crimes: A re-evaluation in the light of recent trends around the world. *International Journal of Criminology and Penology*, 5, 129–157.
- Diamond, M. (2009). Pornography, public acceptance and sex related crime: a review. *International Journal of Law and Psychiatry*, 32, 304–14.
- Diamond, M. & Uchiyama, A. (1999). Pornography, rape, and sex crimes in Japan. *International Journal of Law and Psychiatry*, 22, 1–22.
- Donnerstein, E., Linz, D. & Penrod, S. (1987). *The question of pornography: Research findings and policy implication*. New York: Free Press.
- Fisher, W. A. & Grenier, G. (1994). Violent pornography, antiwoman thoughts, and antiwoman acts: In search of reliable effects. *The Journal of Sex Research*, 31, 23–38.
- Hald, G. M. (2003). Pornografiens rolle i seksuelle overgreb – en metateoretisk og empirisk analyse. *Psykologisk Studiefkriftserie*, 6(3), 1–142. Århus Universitet.
- Hald, G. M. (under utgivelse). Gender specific differences in pornography consumption among young heterosexual Danish adults aged 18–30. *Archives of Sexual Behavior*.
- Hald, G. M. (2007). *Pornography consumption – A study of prevalence rates, consumption patterns, and effects*. Psykologisk Ph.D. Skriftserie, 1, 1–176. Århus Universitet.
- Hald, G. M., Malamuth, N. M. & Yuen, C. (2010). Pornography and attitudes supporting violence against women: Revisiting the relationship in none experimental studies. *Aggressive Behaviour*, 36, 14–20.
- Kaplan, H. S. (1994). *Have More Fun Making Love*. New York: Redbook.

- Kingstone, D. A., Malamuth, N. M., Fedoroff, P. & Marshall, W. L. (2009). The importance of individual differences in pornography use: Theoretical perspectives and implications for treating sex offenders. *Journal of Sex Research*, 46, 216–232.
- Kontula, O. (2008). The role of pornography in media and in sex education. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 45, 739–742.
- Kutchinsky, B. (1973). The Effect of Easy Availability of Pornography on the Incidence of Sex Crimes: The Danish Experience, *Journal of Social Issues*, 29, 163–181.
- Kutchinsky, B. (1991). Pornography and Rape: Theory and Practice. *International Journal of Law and Psychiatry*, 14, 47–64.
- Langevin, R., Lang, R. A., Wright, P., Handy, L., Frenzel, R. R., & Black, E. L. (1988). Pornography and sexual offences. *Annals of Sex Research*, 1, 335–362.
- Linz, D., Malamuth, N. (1993). *Pornography*. California: Sage.
- Linz, D., Neil M. Malamuth, N. M. & Beckett, K. (1992). Civil Liberties and Research on the Effects of Pornography. I P. Suedfeld & P. E. Tetlock (red.), *Psychology and Social Policy* (s. 149–164). New York: Hemisphere.
- McKay, H. B. & Dolff, D. J. (1985). *The impact of pornography: An analysis of research and summary of findings*. Working papers on pornography and prostitution. Ottawa, Ontario: Department of Justice.
- Malamuth, N. M. (1986). Predictors of naturalistic sexual aggression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 953–962.
- Malamuth, N. M., Addison, T. & Koss, M. (2000). Pornography and sexual aggression: Are there reliable effects and can we understand them? *Annual Review of Sex Research*, 11, 26–91.
- Malamuth, N. M., Hald, G. M. & Koss, M. (2010). *Pornography and attitudes supporting violence against women: Highlighting the role of individual differences using a representative college sample*. Manuskript til vurdering.
- Malamuth, N. M., Linz, D., Heavey, C. L., Barnes, G. & Acker, M. (1995). Using the confluence model of sexual aggression to predict men's conflict with women: A 10-year follow-up study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 353–369.
- Malamuth N. M. & Petipitian, E. V. (2007). The effects of pornography are moderated by men's sexual aggression risk. I D., E. Guinn. *Pornography: Driving the demand for international sex trafficking?* (s.125–143). Los Angeles: Captive Daughters Media.

- Murrin, M. R. & Laws D. R. (1990). The influence of pornography on sexual crimes. I W. L. Marshall, D., R. Laws & H. E. Barbaree, *Handbook of sexual assault. Issues, theories and treatment of the offender* (s. 73–91). London: Plenum Press.
- Oddone-Paolucci, E., Genius, M. & Violato, C. (2000). A meta-analysis of the published research on the effects of pornography. I C. Violato & E. Oddone-Paolucci (red.), *The changing family and child development* (s. 48–59). Aldershot, England: Ashgate Publishing, Ltd.
- Paul, P. (2005). *Pornified: How pornography is transforming our lives, our relationships, and our families*. New York: Time Books.
- Rolness, K. (2003). *Sex, løgn og videofilm. Et usladdet oppgjør med mytene om porno*. Oslo: Aschehoug.
- Seto, M. C., Maric, A. & Barbaree, H. E. (2001). The role of pornography in the etiology of sexual aggression. *Aggression and Violent Behavior*, 6, 35–53.
- Synnevåg, M. (2002). *128 sider om pornografi*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Træen, B., Spitznogle, K. & Beverfjord, A. (2004). Attitudes and use of pornography in the Norwegian population 2002. *The Journal of Sex Research*, 41, 193–200.
- Vega, V. & Malamuth, N., M. (2007). Predicting sexual aggression: The role of pornography in the context of general and specific risk factors. *Aggressive Behavior*, 33, 104–117.
- Weaver, J. B. (1992). *The social science and psychological research evidence*. New York: Oxford University Press.
- Wilson, W.C. (1978). *Can pornography contribute to the prevention of sexual problems*. New York: Plenum.